

Міністерство освіти і науки України
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
Луганський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти
Луганська обласна організація Української спілки краєзнавців
Луганське обласне об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта»
імені Тараса Шевченка
Луганський відділ Українського Географічного товариства
Газета «Краєзнавство. Географія. Туризм»

**ПРИРОДНО-ТЕРИТОРІАЛЬНІ ТА СУСПІЛЬНО-
ГЕОГРАФІЧНІ КОМПЛЕКСИ РЕГІОНІВ:
ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ, СТАН, ПРОБЛЕМИ,
ПЕРСПЕКТИВИ**

*Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції,
присвяченої
70-річчю від часу утворення Луганської області*

*27 – 29 травня 2008 року,
м. Луганськ*

Луганськ
«Альма-матер»
2008

УДК 911.001

ББК 65.04

П 77

П 77 Природно-територіальні та суспільно-географічні комплекси регіонів: історія формування, стан, проблеми, перспективи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 70-річчю від часу утворення Луганської області. 27 – 29 травня 2008 р., м. Луганськ / Відп. ред. Ю. О. Кисельов. – Луганськ: Альма-матер, 2008. – 199 с.

Редакційна колегія:

доктор геогр. наук П. Г. Шищенко,
доктор геогр. наук Г. І. Денисик,
доктор геогр. наук А. І. Доценко,
кандидат геогр. наук, доктор пед. наук Л. І. Зеленська,
доктор геогр. наук С. І. Іщук,
доктор геогр. наук Ж. М. Матвіїшина,
кандидат геогр. наук О. О. Кисельова,
кандидат геогр. наук Ю. О. Кисельов.

У збірнику висвітлено актуальні проблеми досліджень природно-територіальних та суспільно-географічних комплексів України, а також суміжних регіонів Російської Федерації. Окремі статті присвячені питанням теоретичної географії та методики викладання географії.

УДК 911.001

ББК 65.04

Тексти подаються мовою оригіналу
та в редакції авторів

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(протокол № 9 від 25.04.2008 р.)*

© Колектив авторів, 2008

© Альма-матер, 2008

I. ПЛЕНАРНІ ДОПОВІДІ	
Шищенко П.Г., Олійник Я.Б., Дмитрук О.Ю. Діяльсний підхід у розвитку вищої базової географічної освіти в Україні	3
Денисюк Г.І. Регіональні природничо-географічні дослідження	8
Доценко А.І. Проблеми географічного українознавства у контексті українізації поселень Донбасу	9
Зеленська Л.І. Сценарій підготовки екскурсоводів в регіоні (на прикладі Дніпропетровської області)	11
Іщук С.І., Гладкий О.В. Особливості застосування концепції твк та промислових кластерів при дослідженні промислово-агломераційних утворень	12
Ковальчук І.П., Євсюков Т.О. Геоінформаційно-картографічне моделювання соціально-економічних проблем землекористувань	16
Матвійшина Ж.М., Пархоменко О.Г. Палеопедологічні дослідження захисного валу раннього залізного віку на Черкащині	19
Немець Л.М., Вірченко П.А. Суспільно-географічний аналіз підготовки наукових та науково-педагогічних кадрів у Харківській області за роки незалежності	23
Сивий М.Я. Методологічні підходи до вивчення мінерально-сировинних ресурсів	26
Топчів О.Г. Етапна еволюція географічних парадигм: землеопис –землезнавство – конструктивна географія – планування територій	29
Єфіменко В.І., Слоньова Т.І. Луганщина: 70 років соціально-економічного розвитку	30
II. ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ	
Белоусова Н.В. Сучасна водогосподарська ситуація в Луганській області та проблеми водокористування.....	33
Бондаренко Ю.Г. Історичні аспекти створення і дослідження природно-заповідних об'єктів	34
Василенко Т.А. До історії вивчення мінерально-сировинної бази Кривбасу	37
Галамай Ю.С. Способи відновлення териконівих ландшафтів	40
Исаева Р.Я., Курдюкова О.Н. Охрана лекарственных растений Луганской области	41
Кармазиненко С.П. Макро- і міроморфологічні особливості чорноземів звичайних південних в межах степової зони України	42
Кисельова О.О. Геологічні чинники розвитку яружної ерозії на Донецькому кряжі	45
Кисельова О.О. Інформаційний потенціал топографічних карт для вивчення яружної ерозії	47
Кисельов Ю.О., Пічугіна І.В. Еколого-економічне районування території Донбасу у світлі сьогодення	48
Кокус В.В. Внесок краєзнавчих осередків Поділля у розвиток зоологічних досліджень краю в 20-х-30-х роках ХХ ст.	50
Кононов Ю.И., Лопатина Е.Ю., Марушкевич М.Т. Ювенилизация земной поверхности и ее значение	53
Крамчанников Н.Н. Геоэкологические проблемы Белгородского водохранилища в условиях антропогенного пресса и основные пути оптимизации его природопользования	55
Лобанова Н.А. Природно-экологические закономерности развития равнинно-степных ландшафтов Волгоградской области	58
Нейман А.М. Методика складання атласу хмар	60
Совгіра С.В., Берчак В.С. Урочище „Княгиня”: просторово-часовий аспект	61
Талах О.В. Гіпсографічна крива Луганської області	62
Удовиченко Н.И. Местонахождения палеогеновых позвоночных Луганской области 63	
Чеболда І.Ю. Потенціал лісових ресурсів сталого розвитку	66
Седов С.А. Перспективи розвитку краєзнавчого туризму в Луганській області	69
III. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ СУСПІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ	
Аляев В.А., Аляева О.Е. О роли населения в хозяйственном развитии Волгоградской области в конце XIX-XX вв.	71
Афанасьев О.Е. Концептуальні засади дослідження топонімічної атрактивності території міста	74
Барановський М.О. Депресивність промислових регіонів (на прикладі Луганської області)	76
Бацманова Л.С. К вопросу об эффективности реструктуризации угольной отрасли в старопромышленном регионе – Луганщине	79
Васильева Л.Д., Молодецкии А.Э. Сергеевка и Албена: сравнение рекреационного потенциала курортов Украины и Болгарии	81
Воловик Л.М. Суспільно – географічні дослідження впливу столиці на периферійні райони	84
Гененко И.А., Корнилов А.Г., Пирогова И.В. Оптимизация общественного природопользования сельских населенных пунктов Белгородской области (на примере с. Зинаидино Ракитянского района)	87
Гришок Д.Ю., Бугай Ю.О. Суспільно-географічні аспекти реалізації регіональної політики у форматі досвіду держав ЄС	89
Гринюк Т.А., Молзовий А.А. Маркетингово-географічні дослідження як новий науково-прикладний напрям суспільної географії	90
Деточенко Л.В. Особенности развития международного туризма в Африканском регионе	91

	Єфименко В.І., Фетисова Н.М., Михайличенко А.І. Регіональний аналіз стану здоров'я населення (на прикладі Краснодонського регіону)	94
	Заваріка Г.М. Трансформація сільського розселення населення Луганської області	96
	Зуб Л.В. Шляхи подолання депопуляції населення у регіоні (на прикладі Тернопільської області)	98
3	Кисельов Ю.О. „Нова географія” Е. Банзе та геософія А. Піскозуба: спроба порівняльного аналізу	100
8	Ковальова Є.М. Деякі аспекти стану здоров'я населення Донецької області	101
9	Кононов Ю.И. Значение территориальной организации для контроля и регулирования состояния	
11	природно-производственных систем Донбасса	103
	Корнус А.О., Корнус О.Г. Демографічний потенціал Луганської області та його частка у демографічному	
12	потенціалі північно-східного регіону України	104
	Кошелюк В.А. Проблеми соціально-економічного розвитку промислових областей України,	
16	як відображення недосконалої функціонально-територіальної структури господарства	107
	Кузицина А.В. До питання періодизації соціально-географічних досліджень в Україні	108
19	Літинська О.М. Функціонування регіонального ринку продовольчих товарів	110
	Логвин М.М. Сучасна демографічна поведінка населення та духовне середовище	112
23	Макогон А.Е. Современные проблемы функционирования предприятий угольной промышленности в	
26	Луганской области (на примере шахты «Красный партизан»)	116
	Мариняк Я.О. Розвиток та сучасний стан готельного бізнесу в Україні	119
29	Мартынюк А.А., Мартынюк А.М. Международный туризм в системе внешнеэкономических связей	122
30	Магросов В.Д., Гаврюшенко Г.В. Проблеми визначення критеріїв депресивності територій	125
	Мельник І.Г., Гасвеська Н.С. Демографічні фактори внутрішньорегіональної диференціації бідності	
33	в Луганській області	128
34	Микитюк В.М. Сільська місцевість: суть та основні чинники розвитку	131
37	Молодцовский А.Э., Царук Л.О. Рекреационно-туристические возможности развития молодого города	
40	Причерноморья	132
41	Моргунова О.В. Особенности формирования и функционирования системы рыбного прудового хозяйства ..	134
42	Моштакова Н.В. Деякі особливості географії культури (на прикладі Луганської області)	136
44	Олійник Т., Белусова Н.В. Загальна характеристика захворюваності у Марківському районі	
45	Луганської області	138
47	Паньків Н.М. Транспортна інфраструктура гірських районів львівської області	140
48	Пилипенко Г.П., Суворовська О.Л. Ризики при інтенсифікації використання агроландшафтів	142
50	Початков А.А. Динамика и территориальные различия автодорожной сети Воронежской области	143
53	Пуригина Ю. Територіальні й структурні особливості стану здоров'я населення Луганської області	146
55	Руніца О.І. Санаторно-курортна мережа регіону та її дослідження (на прикладі Тернопільської області)	147
58	Савюк О.Ю. Суспільно-географічні аспекти вимірювання та аналізу якості життя сільського населення	
60	Одеського регіону	149
61	Сажнева Н.М., Сажнев М.Л., Арсененко А.І., Орловська Т.О., Сорокіна Ц.В. Передумови розвитку	
62	рекреації в Україні в ХХ столітті	151
66	Сердюк А.М. Ринкова інфраструктура в системі агропромислового виробництва	154
69	Слоньова Т.І., Чикіна Ю.Ю. Місце і роль обласного центру у суспільно-географічному	
71	комплексі Луганщини	155
74	Тітенко З.В. Суспільно-географічні підходи до адміністративного реформування на рівні сільських	
76	територіальних громад	157
79	Холявчук Д.І. Природне різноманіття долини середнього Дністра як передумова рекреаційної діяльності	159
81	Шевченко М. Некоторые аспекты инновационного процесса в хозяйственном комплексе	
84	Луганской области	161
87	Ширшов А.Ф. Эколого-географические проблемы железнодорожного транспорта Волгоградской области ..	162
89	Яворська В.В. Особливості впливу статтево-вікової структури населення на формування геодемографічних	
91	процесів регіону	164
	Янковська Л.В. Гідрологічні заповідні об'єкти Тернопільської області та їх рекреаційне значення	166
	Яснок Т.Є. Суспільно-географічні основи інтегрального вивчення паливно-енергетичного	
	комплексу України	169
	Гавриленко О.П. Промислові геотехсистеми лісостепу України та шляхи їх оптимізації	171
	IV. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГЕОГРАФІЇ	
	Бурлаченко К.В., Слоньова Т.І. Освітній комплекс Луганщини за 70 років розвитку:	
	динамічні та структурні зміни	175
	Гринюк Т.А., Буткалюк К.О. Педагогічні кадри у світовому освітньому середовищі і функціонування	
	ринку праці	177
	Ештокин А.Н. Обработка угловых измерений в замкнутом геодезическом ходе с помощью	
	электронных таблиц Microsoft Excel	179
	Михайлова Н.М. Екологічне виховання школярів як складова роботи гуртків еколого-натуралістичного	
	напряму при географічному пізнанні рідного краю	183

Сорокина Г.А. Экологическое образование специалистов сферы туризма как составная часть их специальной подготовки	184
Ступникова А.Д. Практические работы как средство формирования ключевых компетенций учащихся	185
Тімець О.В. Сучасні тенденції розвитку географічної освіти в зарубіжжі	187
Трегубенко О.М. Про необхідність історико-педагогічного аналізу розвитку географічної освіти в Україні ..	189
Филипенко Т.А. Применение проектных технологий на уроках географии	189
Часнікова О.В. Організаційно-педагогічні умови розвитку фахової компетентності з основ економіки вчителів географії в післядипломній освіті	191
Шевчук С.М. Географічне джерелознавство	194

—
П
—

ПРО НЕОБХОДИМІСТЬ ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНОГО АНАЛІЗУ РОЗВИТКУ ГЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Сучасні процеси реформування, що відбуваються в освітньому просторі України вимагають якісного оновлення системи географічної освіти. Необхідність вирішення протиріччя між соціальним замовленням середньої школи на всебічно розвинуту, ініціативну, творчо мислячу особистість і безпристрасним інформаційно-словесним способом навчання спричинила значну переорієнтацію цілей і завдань процесу навчання географії. Аспекти гуманізації сучасної освіти, а саме посилення уваги до розв'язання проблеми світосприйняття, що ставить перед собою мету формування й розвитку в учнів конкретних знань і вмінь, загального розуміння світу природи, суспільства й самої людини, вимагають якісного оновлення змісту і об'єму сучасних курсів шкільної географії, перегляду методичних аспектів використання форм, методів і засобів навчання.

Зміни, що відбуваються у національній системі освіти, вимагають від педагогічної науки відповідати на гострі шкільні питання: як вирішити задачі, поставлені суспільством перед школою? Як допомогти вчителям розібратися в різноманітності теоретичних і методичних порад, які часто-густо суперечать одна одній? Як вдосконалити зміст географічної освіти? Як, завдяки ефективній організації процесу навчання географії, розширити можливості орієнтації дитини в просторі й часі, звільнити її дії від обмеженості безпосередньою ситуацією, відкрити шлях до певної свободи дій?

Саме у час, коли хитаються фундаментальні наукові школи і концепції, нав'язуються спірні рекомендації та ідеї, виникає необхідність конструктивно-критичного вивчення і урахування досвіду, накопленого методикою викладання географії. Наукова розробка сучасних положень методичної науки можлива тільки за умови історико-педагогічного підходу, який допоможе «з одного боку знайти й аргументувати нові засади, нову парадигму своєї науки, а з іншого -- науково описати, підвести науковий фундамент під сучасні інноваційні процеси, що відбуваються в освітньому просторі України» [1, с. 4].

В історико-педагогічних дослідженнях проблема генезису географічної освіти в Україні розглядається лише частково (Мельничук Л.І., Сатановська Л.А., Шиян О.І.) і не дозволяє повністю реалізувати теоретичний і практичний потенціал, закладений в її рішенні.

Дослідження історії розвитку географічної освіти дозволить розкрити закони і закономірності її поступових змін, зрозуміти історичну обумовленість педагогічних процесів, виділити характерні особливості методичної науки в різні етапи формування системи національної освіти, осмислити втрати і прорахунки української школи, оцінити сучасний стан процесу навчання географії і виявити перспективи його подальшого удосконалення.

Література

1. Сухомлинська О.В. Деякі питання етимології педагогічного знання // Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем. К.: А.П.Н., 2003. – С. 3 – 14.

Т.А. Филипенко, учитель географії

Коммунальное учреждение «Учебно-воспитательный комплекс Луганская специализированная школа I ступени – гимназия № 60 им. 200-летия г. Луганска»

ПРИМЕНЕНИЕ ПРОЕКТНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ ГЕОГРАФИИ

На протяжении нескольких лет я занимаюсь проектно-исследовательской деятельностью. В основе метода проектов лежит совокупность учебно-познавательных приемов, которые позволяют решить ту или иную проблему путем индивидуальной или групповой деятельности учащихся. Результатом этой технологии является творческая, исследовательская работа, которая реализуется при наличии следующих условий:

1. Наличие заданий, разработанных с учетом реальных возможностей учащихся.
2. Нарастание сложности заданий, возможно, с развитием навыков и умений коллектива или отдельных учащихся; последовательное, планомерное привлечение учащихся к элементам проектных технологий.
3. Интегрирование знаний и умений из разных отраслей науки и искусства.
4. Возможность решения проблемы, которая интересует учащихся. Индивидуальная или групповая работа должна быть направлена на получение результата, реализацию проблемы поиска решения.
5. Применение исследовательских методов:
 - наблюдение (описание проблемы, классификация, пояснение);
 - эксперимент (выявление причины явления, проблемы, исключение лишнего, выбор главного, ключевого утверждения)